

VLOT-verkiezing Woonboot van het Jaar 2021

Juryrapport

woonbootvanhetjaar.nl | vlotwaterwonen.nl

Waterwoningen doen tegenwoordig niet meer onder voor een vrijstaande villa op de wal. Daarom organiseert waterwoonplatform VLOT sinds 2014 de Woonboot van het Jaar-verkiezing. De verkiezing laat zien waar we in Nederland zo goed in zijn: bouwen op het water. Het doel: een betere regelgeving voor waterwonen en meer erkenning voor deze bijzondere levensstijl. Want hoewel veel mensen waterwonen nog steeds zien als bohémien, is het tegenwoordig een heel bewust gekozen manier van wonen.

Dit jaar hebben elf bootbewoners, die in het afgelopen jaar hun drijvend huis gebouwd of verbouwd hebben, hun waterwoning ingezonden voor de VLOT-verkiezing Woonboot van het Jaar 2022. Daarin werd duidelijk hoe vernieuwend woonboten zijn en hoe experiment in de genen van bootbewoners zit: een ark van kurk die als bouw pakket op een enkele vrachtwagen in één dag gebouwd wordt, een energiepositieve door een VR-bril ontworpen ark met bedstee in de kruipruimte en een 100 jaar oud werkschip dat weer werkend wordt door een interieurbedrijf en een sportschool aan boord.

Nieuwe trends dit jaar

Ook dit jaar laten de bootbewoners zien niet bang te zijn voor zowel ruimtelijke als ook technische experimenten. De trends van 2022:

- prefab zelfbouw op basis van parametrisch ontwerpen
- circulair bouwen en gebruik van CLT
- op locatie (ver)bouwen
- gekocht via netwerk i.p.v. op Funda
- samenwerken en co-productie
- van de wal naar het water

De drie genomineerden

De jury bracht afgelopen maand aan vijf van de ingezonden woonboten een bezoek om de criteria ter plekke te kunnen beoordelen. De vier criteria zijn: Kwaliteit ontwerp (plattegrond, inpassing omgeving, materiaalkeuze), Techniek (duurzaamheid, installaties, technisch vernuft), Uitvoering (vakmanschap, materiaalgebruik) en Waterbeleving (waterwoonkwaliteit, het zwitserleven gevoel). Op basis hiervan zijn drie drijvende woningen genomineerd als mogelijke winnaar van de verkiezing voor Woonboot van het Jaar 2022: nieuwbouwark Mans in Leiden, gerenoveerd woonschip de Antoinette in Tilburg en nieuwbouwark Wind en Waterliede in Haarlem.

Woonark Wind & Waterliede

Locatie: Lievever, Haarlem

Architect: Minks Ontwerp

Bouw: Domera

Afmetingen: 14,5 x 6,5m

“Jullie hebben eigenlijk niets gekocht,” constateert de dochter van Marieke en Rick, nadat de oude ark is afgevoerd en er water achter bleef waarvan je geen grondeigenaar bent. Ze wilden een compacter huis en meer tuin om straks na het pensioen sloepjes te bouwen en misschien wel collectief te wonen. Zo kwamen ze in woonbotenland terecht. Het is lastig navigeren bij gebrek aan een standaard informatiepunt voor bouwen op het water. Maar ze vonden een vorige winnaar van de Woonboot van het Jaar-verkiezing: werf Domera. Zij rekenen het gehele huis door in de computer, en tekenen zelfs de uitsparing voor je gordijnrail in het CLT. Met een VR-bril kun je al door je huis lopen voordat het bestaat, en zo alle puntjes op de i zetten en verrassingen voorkomen.

Het ontwerp maakt optimaal gebruik van de fantastische plek door een flinke glaspartij met schuifwand aan de waterkant, en een terras op de hoek onder een spannend dakoverstek om mijmerend het hele water te overzien. Volgens voorbijgangers vallen ze op door op te gaan in de natuur. Aan de wallekant gaat de verticale tuin als gevel van de ark, naadloos over in de tuin. Marius van Domera zei: “We weten nog niet hoe we die groene gevel gaan bouwen, maar dat gaan we uitzoeken”. Rick houdt als bouwprofessional van de houding van jonge ondernemers; bouwers die niet bang zijn, energiek, liefst een kleine werf waar je zeggenschap en inbreng krijgt. Domera droeg de jonge architect Alwin Minks aan. Wat volgt, was een team dat elkaar versterkt. De groepsapp met Minks en Domera is nog steeds actief. De gevreesde rechthoekige doos is door architect Minks voorkomen door de buitentrap en door de hoed op het dak als gevolg van de verhoging naar twee verdiepingen. Toch loopt de dakrand ononderbroken door.

Waar ook creatief is meegedacht door Domera is de energievoorziening. De ark is met energielabel A+++ zodanig goed geïsoleerd dat vloerverwarming te veel verwarmingscapaciteit geeft. Een lucht-lucht warmtepomp die 's nachts sowieso uit staat maakt de lucht warm of koel. De ramen kunnen dicht blijven door het vernuftige WTW-apparaat ClimaRad dat frisse lucht aanvoert en het binnenklimaat meet. Er is geen condens en je ziet aan de planten hoe gezond de lucht is.

De bouwprijs was initieel boven budget. Door een meter lengte in te leveren, is een flinke besparing gevonden om toch alle woonwensen te realiseren en binnen budget te bouwen. Misschien is het er wel beter van geworden. Zo paste het logeerbed niet meer in Rick's werkkamer en kwam hij zelf op het idee om het bed de kruipruimte in te schuiven zodat een ruime bedstee ontstaat. Dan is er nog de fantastische houten trap waar de ruimtelijkheid spreekt, net zoals het benadrukken van de verspringing in het plafond boven de keuken fraaie architectuur oplevert.

Het slimme ruimtegebruik, functionaliteit en woongemak zijn opvallend. Marieke is 's ochtend in recordtijd van bed naar buiten. Zij roemt ook de warme uitstraling; hout, planten en roestkleurig cortenstaal zorgen dat het vanzelf gezellig is. Hier kunnen ze op een verantwoorde manier oud worden. Je voelt je welkom aan boord, ark Wind en Waterliede omarmt je.

Woonschip Antoinette

Locatie: Havendijk, Piushaven Tilburg

Ontwerp: Ton en Renate Fischer, Kade Zuid Interieur

Bouw: Scheepswerf Meijer (1926)

Foto's: Rene van der Hulst

Afmetingen: 50 x 6,6m

Voor schipperskind Ton en partner Renate heeft het einde van hun woonwinkeltje het leven veranderd. Ineens was er tijd, ook om na te denken. "Nu ben ik 51 en heb ik nog steeds geen boot," was zo'n gedachte. Na aanbellen en rondvraag laten doen in lokale whatsapp-groepjes, kwam sleep-Kempenaar de Antoinette in zicht. Ze hoefden er niet eens over na te denken. Het kale stalen casco werd gekocht en daarna was het zes jaar alles zelf doen. Over drie jaar wordt Antoinette 100. Renate heeft met bevroren haren in bed gelegen. Toch willen ze het museumschip laten zoals ze is, zoveel mogelijk in originele staat. Daar zorgt ook de jaarlijkse schouw wel voor, en dus zijn zonnepanelen geen optie (ook niet stiekem) en staat een 34 kilowatt pelletkachel de 1000m³ woonruimte te verwarmen. De enorm grote ruimtes spreken meteen aan. In één daarvan huist Renate's sportschool, wat een wel heel originele manier van duurzaam verwarmen is. Het mooiste plekje is de herft in het midden van het schip, waar je aan boord stapt maar eigenlijk nog in de buitenlucht staat. Dit voormalig matrozenonderkomen met originele artefacten (waar ook de jury niet van alles de functie wist te benoemen), is via een ovaal raam in het staal te bewonderen. Net zoals in één van de drie toiletten de popnagels in het staal, achter glas als isolatie te bewonderen zijn. Ook de dakspanten zijn in het zicht. Ze zijn 20 cm naar beneden verlegd zodat ze nu aan de warme kant van het dubbele dak liggen. De driehoekige stalen knietjes onder het gangboord zijn stuk voor stuk met de hand ingepakt. Allemaal anders, want 100 jaar geleden bestond er nog geen computergestuurd snijden, laat staan parametrisch ontwerpen. Als interieurontwerper heb je toegang tot overgebleven materialen en die hebben ergens in het ruime ruim van Antoinette een plaatsje gekregen. In de keuken liggen tegels uit de boerderij waarin ze voorheen woonden en hun woonwinkeltje hadden. Vanwege de noodzaak om het onderwaterschip te kunnen lassen indien het vlak te dun wordt, ligt alles los. De trap uit de oude roef staat in de keuken, de bedsteden in de punt zijn nog origineel. Door de sport- en yogaschool en het interieurbedrijf aan boord is het 100 jaar oude werkschip weer in bedrijf. En ook het welzijn van de bewoners functioneert weer. "Ik merk niet dat ik werk, omdat het op een boot is," zegt Ton. Ook de klanten komen tot rust. Mensen beleven het mee, en Ton en Renate delen alles. Klanten komen overal in huis. Ook op het verscholen terras waar het negen maanden per jaar goed toeven is. Zoals bezoekers betoverd raken kregen ze zelf nieuwe inspiratie en heeft het schip ook hun beroep verbreed. Sinds kort bieden ze relatietherapie aan. Dat blijkt van pas te komen als een stel een woning wil inrichten. Antoinette heeft ook tot een opdracht op een schip verderop in de haven geleid. Ondanks gebrek aan enige kennis vooraf is de Antoinette met gedegen voorbereiding een geslaagd levenswerk geworden. Een weer werkend schip, in alle mogelijke betekenissen van 'werkend'.

Woonark Mans

Locatie: Schelpenkade, Leiden

Ontwerp: Aarnoud Monster en Nienke Middelweerd

Mede-ontwerper: Caspar Kienjet

Engineering: Architect Studio RAP

Constructief ontwerp: Summum Engineering

Bouw: prefab zelfbouw, betonnen bak Hercules

Afmetingen: 16 x 5,5m

In een bocht van de gracht ligt een ark die zelf wel de bocht om lijkt te gaan. Aarnoud en Nienke wilden allesbehalve de gevreesde rechthoekige doos. Ark Mans bestaat uit in zaagtand naast elkaar geplaatste modules, in vorm volgend aan de gevels van de huizen in de straat. Zo mikt ieder raam op het mooiste uitzicht. Net zoals een verkaveling in een polder, heeft elke kavel zijn eigen functie. Je komt binnen in de keuken, en stapt opzij en naar beneden de woonkamer in. Een zitkuil. Met tapijt. Ze houden van kneuterig, niet te modern. Dat tapijt markeert de waterlijn, ook in de slaapkamer. Je beleeft het water ook heel duidelijk als je in de brede vensterbank zit. Daaronder, tussen de zaagtand en de zijkant van de vloer, is slim bergruimte gecreëerd.

Wat je ook kneuterig kan vinden, is het kurk dat de hele gevel bekleed. Maar kurk blijkt innovatief. Je kunt elegante vormen laten CNC-snijden, zoals je rond de ramen ziet. Als gevel is het ademend, algenwerend, akoestisch. En plantaardig en isolerend, bleek ook toen de materiaalkeuze werd gecheckt bij Els Zijlstra van Materia, die ook op een ark blijkt te wonen.

De constructie die binnen als wanden en plafond in het zicht ligt, is CLT ofwel kruislagenhout. Door de kavels ook in het plafond door te zetten en het dak te vouwen, ontstaat een stabiele constructie en zijn geen draagbalken nodig. Parametrisch ontwerpen levert zo een optimalisering van 2000 kilo houtbesparing. Van buiten is het een groen sedumdak. Zonder zonnepanelen: vanwege schaduw en de aanblik vanuit de burens wordt de energie van deze all-electric ark lokaal ingekocht. Via Postcodestroom koop je zonnepanelen op een dak in de buurt. Het golvende dak is naast een groen ook een blauw dak: waterbergend en biodivers. Alleen voor katten is de ark niet natuurinclusief. Na gebruik van het kurk als krabpaal, wordt de gevel nu met piepgeluiden beschermd.

De haast naadloze aansluiting tussen zeemrand en wal is vernuftig maar niet gelikt. Het ontwerp is grotendeels door Aarnoud en Nienke zelf gedaan. Ook de bouw was in eigen handen. Alle prefab onderdelen passen op een enkele vrachtwagen en zijn in één dag (in regen en wind) opgebouwd. Bouwen met CLT is snel, voorkomt personeelskosten en vertraging door gebrek aan personeel. Ook kun je ter plekke bouwen en hoeft er geen brug voor je open. Ark Mans is 'out of the box' qua vorm en materiaal. De relatie met de buurt is lovenswaardig. Op een heel eenvoudige manier is iets heel puurs en gedurfd gemaakt.

Vakprijs Woonboot van het Jaar 2022

De jury valt voor de goed doordachte eenvoud, de innovatieve circulaire materiaalkeuze en de inpassing in de omgeving van ark Mans en roept Mans uit tot Woonboot van het Jaar 2022. Opa Mans kan trots zijn!

Publieksprijs Woonboot van het Jaar 2022

De grote meerderheid van stemmen op de website www.woonbootvanhetjaar.nl ging naar Haarlem, waardoor woonark Wind & Waterliede in zich de winnaar van de Publieksprijs Woonboot van het Jaar 2022 mag noemen.